

Co to je „skutečnost“

AVU, 1. listopadu 1994

01

Z dějin evropského myšlení je třeba zmínit přinejmenším dva významné zdroje tázání po tom, co je „skutečné“. První najdeme na samém počátku filosofického tázání a myšlení, když je skutečné stavěno proti tomu, co je pouhým zdáním. Od samého začátku vidíme také velký důraz na rozum (NOYS) a na LOGOS. Skutečné je třeba poznávat (EPISTÉMÉ), nelze zůstat jen u domněnek (DOXA). Dokonce i správná domněnka je méně než poznání, neboť je v ní něco nahodilého. Poznání se zejména vyznačuje tím, že je pro všechny stejné, ale domněnky má každý své a každý jiné. V tom smyslu třeba Hérakleitos říká, že „bdící mají jeden společný svět, ale spící se obracejí každý do svého vlastního“ (zl. B 89 z Plutarcha). Bdělost a spánek jsou tu míněny metaforicky: mnoha lidem totiž „uniká, co dělají bdíce, tak jako zapomínají, co dělají spíce“ (zl. B 1 ze Sexta). Myšlení znamená proto něco zásadně vyššího a náročnějšího než pouhé domnívání se: myšlení je totiž „všem společné“ (zl. B 113 ze Stobaia). Náročnost myšlení spočívá především ve splňování dvou základních podmínek: a) ti, co myslí a mluví s rozmyslem, musí se opírat právě o to, co je všem společné (zl. 114 ze Stobaia), a to je jednak myšlení samo, jak jsme právě slyšeli, jednak to je onen skutečný svět, jak jsme slyšeli před chvílí. Obojí je lidem společné, ale obojí je také „živeno“ a „ovládáno“
LOGEM